

A Magyar Helsinki Bizottság véleménye a jogi személyek nyilvántartásáról és a jogi személyek bírósági eljárásairól és végelszámolásáról szóló törvénytervezetekről

2025. május 8.

Tisztelt Címzett!

A Magyar Helsinki Bizottság az alábbi észrevételeket fogalmazza meg a jogi személyekkel kapcsolatos egyes bírósági eljárásokról és a végelszámolásról szóló törvény és a jogi személyek nyilvántartásáról szóló törvény tervezetével kapcsolatban.

A társadalmi egyeztetési eljárás

Az Igazságügyi Minisztérium (IM) 2025. április 30-án két törvénytervezetet bocsájtott társadalmi egyeztetésre a kormány.hu honlapon: ... évi ... törvény a jogi személyek nyilvántartásáról (Tervezet1), valamint ... évi ... törvény a jogi személyekkel kapcsolatos egyes bírósági eljárásokról és a végelszámolásról (Tervezet2). A tervezeteket a minisztérium a négynapos hosszú hétvége előtt tette közzé május 8-i véleményezési határidővel, aminek következtében csupán négy munkanap maradt a két, együttesen 150 oldalnyi tervezet véleményezésére. (Az IM hasonlóan járt el néhány héttel korábban, amikor április 17-én a négynapos húsvéti ünnepet megelőzően tette közzé az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló törvénytervezetet április 25-i véleményezési határidővel.)

A jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételről szóló 2010. évi CXXXI. törvény 10. § (2) bekezdése szerint a nyolcnapos véleményezési határidő a minimum, biztosítható ennél hosszabb határidő. A mindössze négy munkanapot tartalmazó rövid határidő miatt sérültek a társadalmi részvételről szóló törvény 2. §-ában meghatározott alapelvek, amelyek értelmében biztosítani kell, hogy a véleményezési folyamatban a vélemények lehető legszélesebb köre jelenjen meg, és a társadalmi egyeztetésben résztvevőknek kölcsönösen együttműködve kell eljárniuk. Sérült továbbá a jogszabálytervezetek és szabályozási koncepciók közzétételéről és véleményezéséről szóló 301/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 3. §-a, amely szerint a határidő meghatározásakor a tervezet érdemi megítéléséhez és a vélemények kifejtéséhez szükséges idő tekintetében a miniszternek mérlegelni kell a tervezet terjedelmét, szakmai és társadalmi jelentőségét, valamint minden, a törvényi alapelvek szempontjából jelentős körülményt. Ez nyilvánvalóan nem történt meg, hiszen az összesen 150 oldalnyi tervezet érinti a hazai civil szervezeteket, gazdasági társaságokat, bizonyos egyéb jogi személyeket és a bíróságokat is.

Javasoljuk ezért, hogy a véleményezés határidejét hosszabbítsa meg a minisztérium.

Általános észrevételek

A Magyar Helsinki Bizottság küldetésére és szakértelmére tekintettel a tervezeteket a civil szervezetek szempontjai szerint véleményezi.

A tervezetek preambuluma nem magyarázzák meg elégséges módon, miért szükséges szakítani azzal a hazai hagyománnyal, hogy bíróságok vezetik a civil szervezetek és cégek nyilvántartását. A Tervezet1 jogpolitikai körülményekre utal, ezeket azonban nem fejti ki részletesen, illetve a felhozott -- szüksézáván körül írt -- indokok sem alapozzák meg a változtatást. Az például, hogy "a közjogi jogi személyekre vonatkozó nyilvántartások korábban sem tartoztak bírósági hatáskörbe", nem releváns érv, hiszen ezeknél nincs szükség olyan típusú, a nyilvántartó szerv függetlenségével kapcsolatos garanciákra, mint az egyesülési jog alapján létrejött magánjogi jogi személyeknél.

Az indokolás hivatkozik továbbá a bíróságok terheinek csökkentésére, ugyanakkor a Tervezet1 szerinti nyilvántartást vezető hatóságot (Hatóság) is fel kell állítani és működtetni majd, és ennek forrását a bírósági kapacitások fejlesztésére is lehetne fordítani, sőt ez minden valószínűség szerint – amellet, hogy garanciális, függetlenségi szempontból megnyugtatóbb - - egyúttal hatékonyabb megoldás is lenne, hiszen a bíróságoknál a szakértelem már eleve rendelkezésre áll.

A nyilvántartások egységesítése érthető igény, azonban ez a bíróságok által vezetett nyilvántartásban is megvalósulhatna, nem csupán a Tervezet1 szerinti Hatóságnál. Emellet az automatikus döntéshozatal lehetőségére és szükségességére is hivatkozik a Tervezet1, azonban a Tervezet2 is részletesen rendelkezik automatizált eljárási cselekményekről és a szükséges informatikai rendszerről, azaz ez infrastruktúra a bírósági eljárásokban is rendelkezésre fog állni.

A Tervezet1-ben több fontos részletszabály nincs kidolgozva, ehelyett több esetben túlzottan széleskörű felhatalmazást ad a kormány és az IM részére ezek rendeleti szabályozására.

Részletes észrevételek

A Tervezet1 6. § (4) bekezdése a nyilvántartásban tárolt adatok lehetséges körét indokolatlanul szélesre tárja a civil szervezetekben valamiféle szerepet játszó természetes személyek vonatkozásában. A személyes adatok védelméhez fűződő jogból fakadó követelményekkel nem egyeztethető össze az a megoldás, hogy a törvény keretjelleggel gyakorlatilag valamennyi személyazonosító adatot felsorolja, mint olyat, amelyet a Hatóság nyilvántarthat, majd rendeleti hatáskörbe utalja, hogy ezek közül melyek kerülnek majd be a nyilvántartásba. A jogbiztonság és a személyes adatok védelmének érdekében elengedhetetlen, hogy ezt a Tervezet1 törvényi szinten rendezze, valamint hogy ez az adatkör csak akkor legyen szélesebb körű a hatályos civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. CLXXXI. törvényben (Cnytv.) meghatározottnál, ha erre a jogalkotónak kellően nyomós indoka van.

A nyilvánosság biztosítása érdekében elengedhetetlennek tartjuk, hogy a Tervezet1 is kimondottan biztosítsa az azonosítás nélküli megismerhetőséget a civil szervezetek esetében

a hatályos Cnytv. 86. § (2) bekezdéséhez hasonlóan, valamint a gazdasági társaságok és egyéb jogi személyek vonatkozásában is. Az átláthatóság biztosításának egy jól bevált eszköze a kereshető, lényeges adatokat tartalmazó felület. A társadalmi egyeztetésre bocsátott **Tervezet1 9. §-a** nem garantálja egy ilyen nyilvános, kereshető adatbázis létrehozását és működtetését. Ezzel szemben a **Tervezet2 156. §-a** garantálja az azonosítás nélküli kereshető országos névjegyzéket, amivel egyetértünk.

A kiemelt adatigénylők körének bővítését is a kormányra bízta a **Tervezet1 11. § (1) bekezdés b) pontja**, ahelyett, hogy a Tervezet1 zárt felsorolással határozná meg a kiemelt adatigénylőket, vagy legalább azokat kereteket megadná, amelyeken belül a kormány további kiemelt adatigénylőket jelölhet ki. Ez – a fentiekre figyelemmel -- szintén nem egyeztetethető össze a személyes adatok védelmére vonatkozó alkotmányos követelményekkel.

A **Tervezet1 28. §** kötelező jogi képviselőt ír elő valamennyi kérelemre induló nyilvántartási eljárás során, ami a Tervezet1 26. § (2) bekezdése szerint a nyilvántartásba vételi kérelem mellett például a változásbejegyzési kérelmet is magában foglalja. A civil szervezetek esetében az egyesülési szabadságra kifejezetten hátrányosan hatna ez a rendelkezés, elvenné ugyanis az eljárás ingyenességét, az „alacsony belépési küszöböt”, hiszen a jogi képviselő köztudottan költséges. Különösen ellehetetlenítené, vagy legalábbis jelentősen megnehezítené a kisebb, helyi szervezetek alapítását ez a rendelkezés. Korábban a Hivatalos Értesítőben megjelent az igazságügyi miniszternek a tervezetekre vonatkozó koncepciója, amelyben az „üggyvédkenyszerrel” kapcsolatban a jogi segítségnyújtó szolgálatra hivatkozott megoldásként. A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény (Jstv.) 3. § (3) bekezdés e) pontja azonban kifejezetten kizárja a támogatásból a civil szervezetek létrehozásával, működésével kapcsolatos ügyeket. Ráadásul a jogi segítségnyújtás eleve nem elérhető bárki számára, és a rászorultsági küszöb köztudottan alacsony volta miatt az sem lenne megfelelő megoldás, ha a Jstv. Ezen szakaszát módosítaná a jogalkotó.

A **Tervezet1 30. §-a** bevezetné a bejegyzési kérelmek „kockázatelemzését”, azonban a részletszabályok kidolgozására az igazságügyi minisztert hatalmazná fel. A kockázatelemzés szempontjainak és garanciáinak meghatározása indokolt a Tervezet1-ben, mivel az eddig ismert koncepció alapján a kockázatelemzés és az annak eredményeként hozott elutasító döntés olyan beavatkozás az egyesülési jogba, amely törvényi szabályozást tesz szükségessé.

A **Tervezet2 33. § (2) bekezdése** lehetőséget biztosít arra, hogy a bíróság hivatalból indítson törvényességi felüyeleti eljárást akkor is, amikor olyan személytől szerez tudomást az eljárás megindítására okot adó körülményről, aki vagy amely jogi érdek, illetve más feltétel hiányában nem vehet részt a törvényességi felüyeleti eljárásban. Ez a lehetőség ahhoz a bejelentéshez hasonlatos, amelyet például a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 145. §-a szabályoz. Amennyiben a jogalkotó szerint indokolt e lehetőség bevezetése, szükségesnek tartjuk a bejelentői szerepkör nevesítését, és a bejelentéssel kapcsolatos részletszabályok meghatározását a Tervezet2-ben jelenleg szerepelő megoldás helyett.

Kérjük, hogy véleményünkkel kapcsolatos egyedi, részletes megfontolásait és indokait tegye közzé.

Budapest, 2025. május 8.

Észrevételeink szíves megfontolásában bízva, tisztelettel,

dr. Kádár András Kristóf
társelnök
Magyar Helsinki Bizottság